

KÖTIDER OCH TANDVÅRD

Rapport
2023

”Verkligheten är i många hänseenden värre än vad media framställer den som.”

Bakgrund

Under vintern och våren 2023 har kösituationen till tandvården i de norra delarna av Sverige uppmärksammats på olika sätt i medias nyhetsrapportering. Att det finns köer till tandvården och att det finns en glesbygdsproblematik inom tandvården är känt sen länge. Det är inte heller bara i glesbygdsorter eller i norra Sverige som det är problem, även i andra delar av landet rapporteras det om långa köer. Sveriges Tandläkarförbund har tidigare uppmärksammat frågan, bland annat under Almedalen 2022, på den Odontologiska Riksstämman 2022 och har i undersökningar frågat medlemmarna om inställningen till att arbeta utanför storstäderna.

Underbemanning av tandläkare och övrig tandvårdspersonal är inte bara ett problem för patienterna som inte får den tandvård de behöver. Det blir också ett problem för tandläkarna: för få tandläkare innebär en pressad och osund arbetssituation.

Mot denna bakgrund ville Sveriges Tandläkarförbund fråga tandläkarna hur de själva ser på kötidspenomenet. En kort enkät skickades därför ut till de medlemmar som är yrkesaktiva i norra Sverige.¹ Syftet med enkäten var dels att få en bild av hur tandläkarna själva ser på den allmänna bilden av köerna till tandvården i de norra delarna av landet, dels att få en generell bild av tandläkarnas egen situation gällande kötider. En förhoppning med undersökningen var också att fördjupa bilden genom att fånga upp eventuella skillnader mellan offentligt och privat driven tandvård samt eventuella skillnader mellan regionerna i den norra delen av Sverige.

---

¹ Huvudmedlemskapet ligger hos någon av Tandläkarförbundets fyra riksföreningar: Tjänstetandläkarna, Tandläkare Egen Verksamhet, SOL - Riksföreningen för Tandläkare inom Forskning, Utbildning och Specialisttandvård; och Studerandeföreningen. Det område som har räknats som ”norra Sverige” är regionerna Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland; och är baserad på Novus landsindelning.

GENOMFÖRANDE

Målgruppen för undersökningen var yrkesaktiva tandläkare i norra Sverige. Det område som har räknats som "norra Sverige" är regionerna Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland. Indelningen är baserad på den geografiska landindelning som undersökningsföretaget Novus gör i sina undersökningar.

En webbenkät skickades ut till de riksföreningsmedlemmar som enligt medlemsregistret är yrkesaktiva tandläkare och som har ett postnummer som tillhör någon av ovanstående regioner. Efter att felaktiga e-postadresser sorterats bort, kunde enkäten skickas till 720 medlemmar. Totalt svarade 272 på åtminstone en fråga i enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 38 procent.

Enkäten var öppen under perioden 19 juni 2023 till 26 juni 2023. En påminnelse skickades ut.

Enkäten innehöll två frågor om kötider samt några kontroll- och bakgrundsfrågor om hemmaregion, yrkesaktivitet och arbetsplatsen.

Ambitionen med undersökningen har inte varit att statistiskt säkerställa hur väntetiderna ser ut inom tandvården i landets nordliga regioner. Ambitionen har i stället varit att få en översiktlig bild av kösituationen och att fånga upp synpunkter från de yrkesaktiva tandläkarna i norr. Resultaten från undersökningen kan inte sägas representera hela tandvården i norra Sverige. För detta skulle en mer omfattande enkät och analys behöva genomföras.

RESULTAT

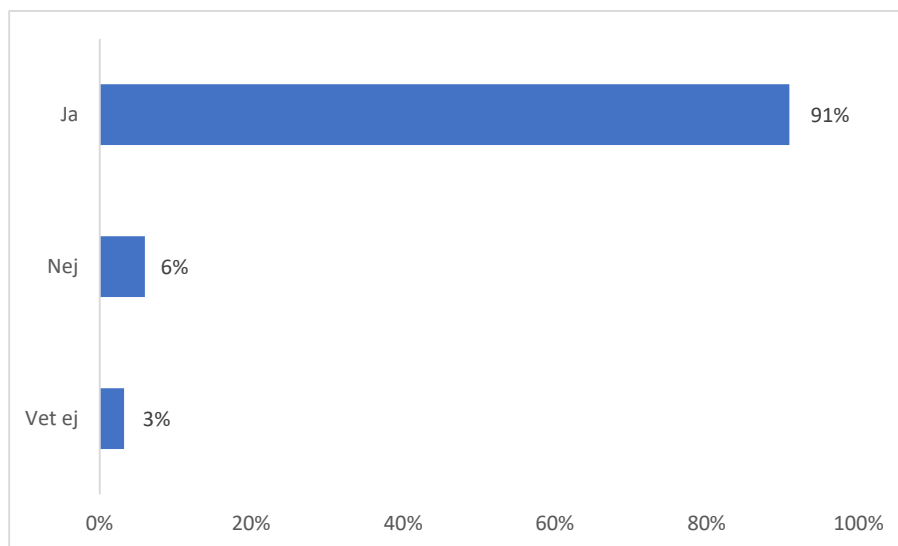
STÄMMER BILDEN AV LÅNGA VÄNTETIDER?

För få en bild av hur tandläkarna själva ser på den allmänna bilden av köerna till tandvården i de norra delarna av landet

frågade vi respondenterna om de instämmer med att det generellt sett är långa väntetider till tandvården.²

Totalt var det 251 yrkesaktiva tandläkare i norra Sverige som svarade på frågan. Den absoluta majoriteten (91%) har svarat att bilden av långa köer inom tandvården i norra Sverige stämmer. I fritextkommentarerna till frågan framgår det att många tycker att situationen är värre än vad som skildras i den allmänna mediabilden. En del har också kommenterat att kösituationen skiljer sig mellan kliniker samt att den varierar över tid.

Antal svarande: 251 yrkesaktiva tandläkare i norra Sverige

I kommentarerna var det också många som tog upp att det finns skillnader mellan privat och offentligt driven tandvård. Ett flertal respondenter kommenterade att medias bild av långa köer framför allt gäller Folk tandvården. Denna typ av kommentarer kom från såväl tandläkare i privat verksamhet som tandläkare inom Folk tandvården.

Ett par av kommentarerna vittnar också om att det finns en blandad syn på den privata tandvårdens ansvar och roll för befolkningens tandvårdsbehov. En respondent skriver att

---

² Den fråga som ställdes i enkäten var: "I media har det under året rapporterats om långa köer till tandvården i norra Sverige. Tycker du att medias bild om långa köer och väntetider huvudsakligen stämmer?"

”Det här är oerhört svårt att få tandläkare att stanna och jobba länge. Mycket beror på en stressad och osund arbetsmiljö och ledningen som inte är kompetent.”

bilden vinklas mot att privattandvården inte ”hjälper till”, när det i själva verket är så att ”huvuddelen av de vuxna patienter som nu går hos privattandvården gör det eftersom Folk tandvården ej har resurser för att hinna med dem”.³ Bland de tandläkare som jobbar privat framgår att även de har högt tryck, även om det inte är lika ansträngt som hos Folk tandvården.

I ett par kommentarer pekas rekryteringsproblematik ut som en bidragande faktor till köerna. Enligt en respondent är det svårt att få tandläkare att stanna hos sin arbetsgivare på grund av en ”stressad och osund arbetsmiljö”. En annan respondent anser att arbetsgivaren inte har ”något att erbjuda vid nyanställning”.

---

³ De kommentarer som återges i texten har i vissa fall korrigerats språkligt (såsom att förkortningar har skrivits ut); inga innehållsmässiga korrigeringar har gjorts.

HUR LÅNGA ÄR KÖTIDERNÄ?

Vi bad också respondenterna uppskatta hur lång kötiden som oftast är för de egna vuxenpatienterna, dock borträknat akutpatienter.⁴ I frågan gjordes en åtskillnad mellan allmäntandläkare och specialisttandläkare. Eftersom syftet med frågan var att få en övergripande bild av kötidssituationen, gjordes ingen annan åtskillnader mellan exempelvis besöksorsaker och patientkategorier.⁵

Allmäntandvård

Totalt var det 163 allmäntandläkare som gav en uppskattning av sin förväntade kötid (96 av dessa var verksamma inom Folktandvården, 34 var privat anställda, 31 drev egen verksamhet och 2 arbetade inom annan verksamhet). Mot bakgrund av att frågan ställdes brett och att antalet svarande långt ifrån representerar hela populationen allmäntandläkare, bör resultaten tolkas med försiktighet och i linje med undersökningens intention, nämligen att få en övergripande bild av kötsituationen i de norra delarna av landet.⁶

Enligt resultatet är det längre väntetider inom Folktandvården än inom privat driven tandvård. Både inom gruppen privatanställda tandläkare och tandläkare som driver egen verksamhet har 74% svarat att vuxenpatienter som oftast får en besökstid inom ett halvår. Inom Folktandvården är det endast 18% som har svarat att vuxenpatienter får en besökstid inom ett halvår.

Över hälften (58%) av de svarande tandläkarna inom Folktandvården har en förväntad kötid för vuxna patienter på mer än fyra år. Värst tycks situationen vara inom Folktandvården i Norrbotten och Västernorrland. I Norrbotten har 19 av totalt 21 respondenter svarat att de har en väntetid på mer än 4 år. I Västernorrland har 11 av 13 svarande uppgett en kötid på mer än 4 år. Inom privat driven

---

⁴ Den fråga som ställdes i enkäten var: "I din roll som allmäntandläkare/specialisttandläkare, vilken kötid uppskattar du är vanligast för dina vuxenpatienter (borträknat akutpatienter)?"

⁵ Det kan i sammanhanget noteras att några respondenter kommenterade att deras svar endast gäller basundersökningar. Vidare har några respondenter skrivit att deras svar gäller patienter som redan är listade på mottagningen och att väntetiden är en annan för "nya" patienter.

⁶ I åtminstone vissa regioner går det att få ut exakt statistik över patienternas kötid. Se till exempel: (<https://www.barometern.se/kalmar/kokrisen-inom-tandvarden-kan-losas-15-nya-tandlakare-pa-plats/>, (2023-06-26).

tandvården är det endast ett fåtal som har svarat att de har kötider på mer än fyra år.

Förväntad kötid	Folktandvård	Privat (anställd)	Privat (egen verksamhet)
Mellan 0-0,5 år	18%	74%	74%
Mellan 0,5-1 år	2%	6%	10%
Mer än 1 år (mindre än 2 år)	14%	9%	3%
Mer än 2 år (mindre än 3 år)	5%	3%	13%
Mer än 3 år (mindre än 4 år)	3%	0%	0%
Mer än 4 år	58%	9%	0%

Antal svar: 161 yrkesaktiva allmäntandläkare i norra Sverige (varav 96 i Folktandvård, 34 privat anställda och 31 egen verksamhet)

I kommentarerna framkommer det att situationen på många håll är ansträngd också inom privatdriven tandvård, även om kötiderna är kortare än inom Folktandvården. En respondent som driver egen verksamhet skriver: "Jag tar emot nya patienter men håller min patientstock i den storleken att jag hinner med dem utan att bli försenad i mina revisioner". En del respondenter, inom såväl Folktandvården som privat sektor (både anställda tandläkare och tandläkare med egen verksamhet), har också kommenterat att deras mottagning överhuvudtaget inte tar emot några nya patienter. Bland tandläkare anställda inom Folktandvården är det några som har kommenterat att de i princip inte kallar vuxenpatienter.

Specialisttandvård

Vi frågade också specialisttandläkarna i norra Sverige om deras kötider. Totalt gav 47 specialisttandläkare en skattning av sin förväntade kötid. Samtliga svarande specialisttandläkare var huvudsakligen verksamma inom offentlig sektor. Väntetiden beror såklart på specialitet och typ av behandling. De flesta (56%) har en väntetid inom 1 år. När det gäller de längre väntetiderna svarade 15% att de har en väntetid på mer än fyra år.

Förväntad kötid	Offentligt driven specialisttandvård
Mellan 0–0,5 år	26%
Mellan 0,5-1 år	30%
Mer än 1 år (mindre än 2 år)	13%
Mer än 2 år (mindre än 3 år)	6%
Mer än 3 år (mindre än 4 år)	11%
Mer än 4 år	15%

Antal svar: 47 yrkesaktiva specialisttandläkare i norra Sverige

”Upplever att det vinklas mot att privattandvården inte ”hjälper till” tillräckligt med patienterna, när det i stället är så att huvuddelen av de vuxna patienterna nu går hos privattandvården då Folk tandvården ej har resurser för att hinna med dem.”

SAMMANFATTANDE KOMMENTAR

Under vintern och våren 2023 har kösituationen till tandvården i de norra delarna av Sverige uppmärksammats på olika sätt i medias nyhetsrapportering. Denna översiktliga undersökning bekräftar bilden av långa väntetider för tandläkarbesök i landets norra regioner. De allra flesta tandläkarna som har medverkat i den enkät som undersökningen baseras på, instämmer med den generella bild av kösituationen som förmedlats. En del tandläkare menar att situationen till och med är värre än vad som skildras i den allmänna mediabilden. En del har dock kommenterat att kösituationen skiljer sig mellan kliniker och att den varierar över tid. Värst tycks situationen vara i Norrbotten och Västernorrland.

Något som inte lika tydligt framgår när tandvårdens kötider diskuteras är skillnaden mellan Folk tandvården och privat driven tandvård. Många tandläkare, både inom offentlig och privat sektor, har kommenterat denna skillnad. Flera tandläkare framhåller att den extrema kösituation som skildras i den allmänna debatten gäller Folk tandvården. Inom den privata tandvården är köerna kortare, även om situationen är ansträngd också här.

I undersökningen bad vi tandläkarna uppskatta hur lång den förväntade kötiden är för deras vuxenpatienter (borträknat akutpatienter). Resultatet visade också tydligt på att väntetiderna är längre hos allmäntandläkare inom Folk tandvården än hos privat anställda allmäntandläkare eller allmäntandläkare som driver egen verksamhet.

Som nämnts är dock situationen på många håll ansträngd även inom privatdriven tandvård. Ett par privattandläkare framhåller att de endast tar emot nya patienter i den mån som de kan upprätthålla revisionsintervallen. Det

framkommer också att både inom Folktandvården och privat sektor finns det mottagningar som överhuvudtaget inte tar emot några nya patienter.

Ett par tandläkare nämner rekryteringsproblematik som en bidragande faktor till köerna. En respondent skriver att det är svårt att få tandläkare att stanna hos arbetsgivaren på grund av en "stressad och osund arbetsmiljö". En annan respondent anser att arbetsgivaren inte har "något att erbjuda vid nyanställning".

I undersökningen framkommer det också att det tycks finnas en blandad syn på den privata tandvårdens ansvar och roll för befolkningens tandvårdsbehov. En respondent skriver att bilden vinklas mot att privattandvården inte "hjälp till", när det i själva verket är så att "huvuddelen av de vuxna patienter som nu går hos privattandvården gör det eftersom Folktandvården ej har resurser för att hinna med dem".

Enligt tandvårdslagen är det regionens ansvar att erbjuda god tandvård. Frågan måste ställas ifall regionerna verkligen kan anses leva upp till denna lagstadgade skyldighet. Enligt Socialstyrelsens riktlinjer för tandvård bör vuxna patienter med låg risk för dålig munhälsa erbjudas en basundersökning en gång per 2-3 år. Patienter med hög risk bör erbjudas en basundersökning en gång per 1-1,5 år.⁷ I vår undersökning har över hälften av tandläkarna inom Folktandvården uppskattat att de har en förväntad väntetid på mer än fyra år för sina vuxenpatienter, varav en del inte alls kallar vuxenpatienter. Det rimmar illa med Socialstyrelsens rekommenderade revisionsintervall för en god tandvård och god munhälsa hos befolkningen. Det är inte heller rimligt att tandläkarna och andra tandvårdsprofessioner ska arbeta i en ständigt pressad situation med långa köer.

Hur problematiken med långa väntetider ska kunna lösas är såklart inte en lätt uppgift. Som ett steg på vägen anser Sveriges Tandläkarförbund ändå att befolkningens munhälsa och tandläkarna arbetsituation måste prioriteras högre av regionerna. De långa väntetiderna är en fråga som engagerar förbundets medlemmar, vilket var tydligt i gensvaret på enkäten. När kostnadstäckning inte uppnås anser förbundet att regionerna behöver tilldela tandvården ökade resurser.

---

⁷ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2021-9-7549.pdf>

Vi vill inte att några av våra riksföreningars medlemmar ska arbeta med verksamhet som inte är hållbar. Det är avgörande för att bibehålla en tandvård i världsklass och en fortsatt hög attraktion till yrket.

Ambitionen med undersökningen har inte varit att statistiskt säkerställa hur väntetiderna inom tandvården i landets nordliga regioner ser ut. Ambitionen har istället varit att få en översiktlig bild av kösituationen och att fånga upp synpunkter från de yrkesaktiva tandläkarna i norr. Resultaten från undersökningen kan inte sägas representera hela tandvården i norra Sverige. För detta skulle en mer omfattande enkät och analys behöva genomföras.

